

problémů v šetření PISA 2012 ve dvou zásadních věcech.² Za prvé se primárně soustředí na tzv. informačně bohaté problémy, k nimž patří například úkol vyhledat a posoudit informace na internetu nebo na sociálních sítích, zorientovat se na neznámých webových stránkách nebo rozhodnout, které informace jsou pro daný úkol relevantní a které ne.

Druhý velký rozdíl spočívá v tom, že jsou zadávány problémy, jejichž řešení vyžaduje použití jednoho či více počítačových programů či aplikací (např. správce souborů, webového prohlížeče, elektronické pošty, tabulkového procesoru, textového editoru atd.). V šetření PISA jsou sice informační a komunikační technologie využívány k testování schopnosti řešení problémů, nejsou však podstatné pro její vymezení. Pro vyřešení problémů zadávaných v šetření PISA prostřednictvím počítače není nutné používat žádné počítačové programy, stačí pouze základní počítačové dovednosti (práce s klávesnicí a myší). Počítačové programy jsou běžnými a užitečnými pomocníky pro řešení informačně bohatých problémů a určitá úroveň počítačové gramotnosti je v dnešní digitální době nutná. PISA se však zaměřuje spíše na kognitivní dovednosti, které jsou nezbytným předpokladem úspěšného řešení jakýchkoli problémů, ať už pomocí informačních a komunikačních technologií, nebo bez nich.

Vymezení schopnosti řešit problémy v šetření PISA 2012

Šetření PISA 2012 se soustředí na hodnocení individuální schopnosti řešit problémy. Předtím, než vysvětlíme, co v této souvislosti znamená „schopnost řešit problémy“, je třeba objasnit, jak rozumíme pojmům „problém“ a „řešení problémů“.

PROBLÉM

Problém vzniká, když má člověk určitý cíl, ale neví, jak ho dosáhnout (Duncker, 1945). Rozšířenou verzi této definice znázorňuje obrázek 1. Výchozí stav jsou počáteční znalosti osoby o problému. Úkony jsou přípustné činnosti, které lze provádět za účelem dosažení požadovaného cílového stavu (výsledku) s pomocí dostupných nástrojů. Na cestě k cíli stojí překážky, které je třeba překonat (např. nedostatek znalostí nebo bezprostředně zřejmých strategií). Překonávání překážek může zahrnovat nejen kognitivní, ale i motivační a emocionální hlediska (Funke, 2010).

² Ve výzkumu funkční gramotnosti dospělých PIAAC je řešení problémů v prostředí informačních technologií vymezeno takto: „Řešení problémů v prostředí informačních technologií zahrnuje používání digitálních technologií, komunikačních prostředků a sítí k získávání a hodnocení informací, ke komunikaci s ostatními a k provádění praktických úkolů“ (PIAAC Expert Group in Problem Solving in Technology-Rich Environments, 2009, s. 7).